

Afrikas hjerte

Erik André Andersen

En anbefalelsesværdig bog, der fører læseren gennem alle de historiske perioder fra etableringen af Congo Fristaten som Kong Leopold II's personlige ejendom og frem til i dag

David van Reybrouck: **Congo. Historien om Afrikas hjerte.** *Tidernes Skifter, København 2013*

Bogen handler om Congos historie, helt tilbage fra før Henry Morton Stanley som den første europæer i 1870'erne trængte ind i det centrale Congo og gennemsejlede hele Congo-floden fra øst til vest, og op til nutiden. Det er en ualmindelig vel-skrevet fortælling, og forfatteren bygger i høj grad sin fortælling på samtaler med congolesere, som har været vidner til landets dramatiske historie.

At forfatteren således flytter fokus fra de skriftlige kilder og statistikker (ikke sådan, at de er udeladt, men de holdes mere i baggrunden) til levende menneskers beretninger, giver bogen et levende og virkelighedsnært præg, og hele bogen er karakteriseret ved en lethed og elegance formidlet af forfatterens

rolige og nysgerrige fortælleform.

Et af bogens store scoop er mødet og samtalerne med den ældgamle Etienne Nkasi. "Jeg er født i 1882", siger Nkasi, hvilket forfatteren af gode grunde stiller sig skeptisk over for: "1882? Tja, så taler vi altså om Stanleys tid, om oprettelsen af Congo Fristaten, om det første missionsarbejde. Det er før Berlin-konferencen, det berømte møde i 1885, hvor de europæiske stater afgjorde Afrikas fremtid. Stod jeg virkelig over for et menneske, som ikke alene huskede kolonitiden, men oven i købet stammede fra den førkoloniale periode?" (s. 17)

Forfatteren spørger Nkasi direkte, om han har kendt Stanley, og tilføjer til læseren: "Jeg havde aldrig forestillet mig, at jeg nogensinde skulle få lejlighed til at stille nogen det spørgsmål i fuld alvor." (s. 18) Man forstår hans forbløffelse. Om Nkasi virkelig var så gammel, vides ikke

med sikkerhed, men for forfatteren forekommer det sandsynligt, idet Nkasi giver øjenvidnebeskrivelser af ting og begivenheder, hvilket han ikke kunne have gjort, hvis han ikke selv havde oplevet det. Nkasi er nok den mest utrolige samtalepartner, som forfatteren har haft under sine 10 rejser gennem syv år siden 2003 til Congo, men der er mange andre spændende personer og personlige beretninger undervejs i bogen, og det har uden tvivl været medvirkende til, at bogen er blevet belønnet med mere end en halv snes priser.

En anden spændende ting, som forfatteren tager op, er musikens store betydning både for folks velvære og fornøjelse og for det politiske liv, idet berømte og populære popsangere søges inddraget til støtte for de politiske partier og har stor betydning på dette område.

At Congo har haft en dramatisk og på mange måder grusom historie, er velkendt. Historien genfortælles her på en måde, hvor forfatteren uden at udelade noget væsentligt (han bygger på et omfattende skriftligt kildemateriale) bevarer en distance til stoffet og begivenhederne.

Om Kong Leopold II's private herredømme over Congo i årene 1885-1908 skriver forfatteren: "Debatten om Congo Fristaten har allerede i 10 år været domineret af Adam Hochschilds bog: *Kong Leopolds Arv* [udkommet på dansk på Lindhardt og Ringhof i 2002, eaa].

Dens fortjeneste var at oplyse et stort publikum om misforholdene i Congo og desuden gøre akademisk kundskab tilgængelig og spændende. Desværre var den snarere drevet af et talent for indignation end for nuance..." (s. 555).

Historiske perioder

I bogen føres læseren gennem alle de historiske perioder fra etableringen af Congo Fristaten som Kong Leopold II's personlige ejendom til overgangen til kolonistyre som Belgisk Congo og videre til selvstændigheden i 1960, som Congo var helt og aldeles uforberedt på (i hele Congo var der kun 16 universitetsuddannede afrikanere).

Dernæst de dramatiske år med problemer omkring Katangas løsrivelse og potentiel stormagtskonflikt samt mordet på den første demokratiske valgte præsident Patrice Lumumba i januar 1961, hvortil kom FN's generalsekretær Dag Hammarskjølds død ved et mystisk flystyrt i september 1961, som sandsynligvis skyldtes nedskydning. I 1965 tog Joseph Désiré Mobuto magten ved et kup og etablerede et korrump og nepotistisk diktatur, som varede, indtil han i 1997 blev afsat af lederen af en mangeårig oprørsbevægelse Laurent Kabila, som etablerede et lignende diktatur som sin forgænger.

Efter at Kabila blev myrdet i 2001, blev han afløst af sin søn Joseph Ka-

LITTERATUR

bila, som dernæst i 2006 opnåede at blive valgt til præsident ved et demokratisk valg. Samlet set er Congo en fejlslagen stat med krig om værdifulde naturressourcer (især diamanter), børnesoldater og massevoldtægter som karakteristiske træk, og forfatteren lægger ikke skjul på sin opfattelse af nabostaterne Rwanda og Uganda som de store skurke i den forbindelse. For mange congolesere forekommer det tidligere kolonistyre under belgisk herredømme at være et meget mindre onde.

Alligevel slutter bogen nærmest i

en optimistisk tone. Sidste kapitel beskriver de nye forbindelser med Kina, hvor congolesere flyver til Kina, køber billigt ind, tager hjem og sælger varerne. Det personlige initiativ, iværksætterånden, it og mobilteknologi, den forbløffende optimisme og musikken kan være de byggesten, som kan tegne fremtiden for Congo.

Kan stærkt anbefales.

*Erik André Andersen, Seniorforsker,
Institut for Menneskerettigheder.*